

Joan Josep Queralt (Barcelona, 1951) és catedràtic de dret penal de la Universitat de Barcelona. Especialitzat en penes i delictes, dret policial i política criminal. En aquesta entrevista assegura que arran dels atemptats islamistes de França es desencadenaran canvis legals per poder prolongar detencions sense judici, i que els governs no són prou valents d'enfrontar-se als “governos amics de Qatar i Aràbia Saudita”, que financen el terrorisme, la clau de volta del gihadisme.

Aquests dies, a la premsa francesa es debat si després dels atemptats islamistes i l'amenaça de nous atacs el Govern francès ha de fer passos per incrementar la seguretat en la línia d'una *Patriot Act* –aprovada als Estats Units després dels atemptats de l'11S de 2001– o bé endurir algunes mesures de control existents. A parer seu, quins passos cal seguir per afrontar l'amenaça terrorista?

—Que cal prendre mesures és evident, però la qüestió és en quina direcció. Les més fàcils són les legals. Legislar no costa pràcticament res, perquè tens els diputats, el Govern i el butlletí oficial corresponent, en molt poc temps pots imposar noves lleis, que no són per potenciar els drets sinó per restringir-los. Però això és una contradicció, perquè per garantir la democràcia –en aquest cas la seguretat dels ciutadans– la destrueix. En el cas del gihadisme, només s'han d'aplicar restriccions legals, sempre de caràcter temporal, quan no hi hagi més remei. I des del meu punt de vista, no hem arribat a aquesta situació, ni a Europa ni al món, i tampoc fa tretze anys als Estats Units, quan es va decretar la *Patriot Act*.

—Hi ha alternatives a l'enduriment legal?

—I tant, que n'hi ha, el que passa és que ara sembla que el més important és posar-se al capdavant de la manifestació de París i assegurar als ciutadans que vigilaran i perseguiran els gihadistes. Si l'objectiu és seguir la gent, Twitter i Facebook són oberts, no cal fer cap llei ni tenir cap ordre, requereix quelcom més difícil i costós. Per exemple, en el món àrab, quants especialistes en món àrab tenim entre la gent que es dedica a investigar-los

“És inútil legislar si no s'ataca el finançament del terrorisme”

JORDI PLAY

i a fer escoltes telefòniques o a seguir-los a les xarxes? El món àrab és des del Marroc fins a Indonèsia, els accents que hi ha són brutals, molt allunyats de l'àrab culte. I per a molts, l'àrab no és la seva primera llengua, són europeus de segona generació que han après l'àrab. Fixeu-vos que els terroristes han difós els missatges en francès. Legislar és el camí fàcil i ràpid, però

acaba sense sortida. necessitem grans unitats d'intel·ligència i tornar al vell treball policíac, que és paciència, paciència i paciència.

Ja sabem que és molt espectacular veure uns policies despenjant-se d'un helicòpter i detenir un terrorista, i utilitzar grans unitats tecnològiques en aquests desplegaments, això s'ha de fer. Però hi ha una feina més gris i avorrida, imprescindible si vols lluitar contra ells, fer un seguiment al mil·límetre de tota la informació i analitzar els seus moviments. Aquesta estratègia no agrada als polítics perquè no dona rendiments immediats i costa molts diners, però només amb lleis no s'aconsegueix l'efecte desitjat.

—Vol dir que es poden limitar drets en nom de la seguretat, però si no s'ataca l'arrel del problema, simplement es deteriora la qualitat democràtica?

—Exactament. Perquè amb una llei no ataquem l'arrel del problema, que és qui finança aquesta activitat terrorista, els nostres *amics* del petroli, que paguen les mesquites aquí i ja envien amb destinació concreta i tot pagat els imams. Tampoc és tan difícil, són finançaments governamentals de pa-

“Si els polítics fan un discurs de la por i el patriotisme barat, els votaran, però anem a una societat fragmentada”

isos teòricament amics. Ara bé, qui li posa el cascavell a l'Àrab Saudita o el Qatar? Absolutament ningú. Els governs s'estaran equivocant si es pensen que amb qualsevol mesura legal o de restricció de drets se'n sortiran. Tot allò que no ataquí directament l'aixeta del finançament és prou inútil perquè no estem parlant de quatre desgraciats que es dediquen a furtar carteres al metro, sinó de delinqüència organitzada a nivell internacional que no s'espanta per una llei.

—Els polítics acostumen a triar el camí que els dóna rèdits a curt termini i que no els genera tensions internacionals. És previsible que França, i de retruc la UE, optin directament per un enduriment de la llei?

—Molt probablement passarà així. Si sóc polític, munto una campanya per dir que estem indefensos, agito la societat i escampo la idea que els musulmans no són gent de fiar... I a partir d'aquí tinc via lliure per aplicar lleis més restrictives en nom de la protecció dels ciutadans, però no dic res de com estan alguns suburbis de París, totalment deixats de la mà de Déu, ni del poc que hem fet per integrar-los.

—Per tant, la resposta europea s'aproximarà més a la nord-americana després de l'11S, restringir drets a canvi de més seguretat?

—Tenim molts números que tot vagi per aquest camí. Però jo crec que és pa per avui i gana per demà perquè es basa en un efecte patriòtic que no dura massa temps. Veure la capçalera de la manifestació de París feia feredat, dirigents dient “tots som Charlie”, però si vostè al seu país no deixa res! A Espanya, per exemple, per fer una caricatura de la monarquia a *El Jueves*, molt més dolça, han condemnat una persona, i recordem què va passar amb *Egunkaria*, fins que no van destrossar completament la publicació no van absoldre'ls.

—A França des del novembre de 2014 els sospitosos de voler integrar-se a la gihad no poden abandonar el país, i s'ha creat la figura “d'empre-

sa terrorista individual”. La mesura va en aquesta línia de replicar el model de seguretat nord-americà, que té com a referència Guantánamo?

—L'extrem de Guantánamo, una pedra a la sabata perquè unes tres-centes persones que no les han jutjat en tretze anys i no saben què fer-ne i que cap país no els vol, s'ha demostrat que és un disbarat, i no veig que Europa pugui arribar a l'extrem de replicar aquest model, que ha comportat tortures i detencions il·legals. Amb el concepte d'“empresa criminal” a França, si es tractava de vigilar, els serveis d'intel·ligència han fallat molt. És cert que impedeixen moltes coses que no surten a la llum per raons òbvies, paren molts cops, però ara s'ha demostrat que els assassins s'havien passejat pels nassos de la policia i havien entrat i sortit quan van voler. I si amb aquesta llei pretenen detenir algú només perquè la policia té sospites, aleshores les ha de dur als tribunals, i els tribunals necessiten proves, que generalment no hi són.

—Un Guantánamo europeu és impossible?

—De la mateixa manera que crec que els governs intentaràn retallar llibertats de fet o de dret, no es farà cap Guantánamo a Europa.

—Europa ha col·laborat en diversos casos de tortura ordenada pels Estats Units i ha estat còmplice de moltes aberracions dels drets humans en nom de la *Patriot Act*...

—Sí, això és així perquè Europa és un subrogat dels EUA en aquest aspecte, perquè sempre que a la UE tenim un problema els demanem ajuda, i els ho cobren. Ser còmplices de les tortures era un preu que va fer pagar per altres favors. Qui resoldrà el conflicte d'Ucraïna? Els Estats Units, perquè la UE és incapaç, i els nord-americans s'ho han de cobrar d'algun manera.

—Els ciutadans europeus veurem restringides les nostres llibertats en nom de la seguretat com a conseqüència dels atemptats islamistes a França?

JORDI PLAY

—Jo crec que sí que tindrà algun efecte. Per exemple, estic segur que anirem a la detenció en alguns casos d'un mes o dos mesos sense judici. Estic segur que passarà perquè els anglesos, que són més porosos a les importacions americanes, fa temps que ho diuen. I ara tindran més arguments per convèncer d'altres països.

—Aquestes detencions serien només en cas de sospitosos de terrorisme?

—En un primer moment sí, però després vindran els delinqüents perillosos. A tall d'exemple, amb la reforma del Codi penal espanyol es vol posar la pena de llibertat vigilada per a una vintena de delictes, entre els quals el robatori i el furt, quan el Codi actual ho recull només per als delictes de violació i terrorisme. Comences per una coseta i acabes restringint la llibertat i els drets més fonamentals pel boc gros.

—Cada Estat prendrà mesures pel seu compte, o es buscarà un acord europeu sobre seguretat?

—Els Estats buscaran l'aixopluc si més no de la Comissió Europea, però ja veurem què diu l'Europarlament. Penseu que la UE, arran dels atemptats de l'11S, va aprovar la primera normativa d'aeroports, i era secreta, no podia consultar-se en cap document oficial, i ni els mateixos aeroports disposaven d'informació escrita. El Tribunal d'Estrasburg va tombar aquesta opacitat set anys després...

“S'intentaran retallar llibertats, però no es farà un Guantánamo a Europa”

—Podrien arribar a tancar-se les fronteres europees dels països que ara formen part del Tractat de Schengen?

—Schengen preveu la possibilitat de tancar temporalment les fronteres, i també s'ha parlat, tot i que hi ha molt globus sonda, de tornar a posar fronteres i passaport.

—Caldria refer tractats de la UE amb l'acord de tots els Estats, i la burocràcia europea és molt lenta.

—Sí, però, per exemple, l'adhesió a les mesures de seguretat post-11S que va adoptar la UE van ser per la via ràpida, en menys de dos mesos tots els aeroports controlaven els passatgers de dalt a baix; quan volen fan les coses molt ràpid. I van anar molt ràpid perquè els americans van dir que si no, no deixaven entrar avions, i les companyies aèries

europees van pressionar de seguida perquè es fes el que diguessin els EUA.

—Les mormes que s'apliquin estaran pensades sobretot per combatre el terrorisme islàmic. Però no hi ha el risc de discriminar en bloc els ciutadans musulmans com a col·lectiu?

—Un ciutadà musulmà o simplement de pell més fosca que nosaltres tindrà

problemes, facin el que facin. De fet, socialment ja tenen problemes, i la resta de ciutadans dependrà de molts factors, perquè algunes mesures seran generals, com podria ser parar a la frontera, aeroports amb escàners personals, que ja en tenen als Estats Units.

—Augura més tensions socials amb el col·lectiu musulmà a Europa?

—Sí, sens dubte, tot i que molts d'ells són ciutadans europeus, i això agreujarà el problema perquè seran considerats, encara més, ciutadans de segona. Per comptes d'alleugerir el problema l'agreujaran, perquè els governs no prenen les mesures necessàries. Són mesures menys espectaculars: intel·ligència, anàlisi de documents, seguiments de xarxes socials, seguir els discursos de l'entorn religiós, atacar el finançament... Però si Europa accepta mesures que a la pràctica divideixen els ciutadans entre cristians i musulmans i els estigmatitzen de sortida pel color de la pell, serà una Europa fragmentada, i les societats fragmentades es descohesionen i perden objectius culturals conjunts. Els polítics legislaran i legislaran, però no es preguntaran per què i per a què legislen, i aquest és el gran perill. I ni tan sols es plantegen si els objectius que volen aconseguir amb les noves legislacions són purament ideològics, realistes o quimèrics. Jo no dic que no s'hagi de legislar, però no és suficient. Si fan un discurs de la por i el patriotisme barat, la gent els votarà.

—La seguretat i la llibertat són avui dia dos drets incompatibles en estat pur?

—Només hi ha un lloc 100% segur, el cementiri. En la vida en societat hi ha perills i conflictes, i hem d'intentar digerir-los, i només en casos de violència extrema hem de recórrer al pal. Si no, hem d'asseure'ns a parlar, i potser alguns d'aquests radicals, o de persones que són convertides a la radicalitat, resulta que tenen les seves històries i problemes. Podem preguntar-nos com són els seus barris, les seves escoles, si tenen cobertes les necessitats bàsiques o no... Correm el risc de fragmentar les societats amb la doble discriminació de la pobresa i per la religió, no és poc el que ens hi juguem.

Gemma Aguilera